

מה מי בן-אגוש ישים בהודף תהלה / מי מלחיו רסנה שלח
 זה זכרה חי יעמד לעד וזה / שמה בלי יפל ויפסח³²
 יום עמדו מטות למשמרת לאות / אם-יעמד שם מטה פרח³³
 הן על-זמן כמה תנואות משפל / רוח ושפלו קדקדו שפח³⁴
 רף לב³⁵ תנה לבך לבית מוקד לאש / קנאותה וחמתה ספח
 יאכל סביבה אש יקד גאותה / יחד בני רשף ועוף פרח³⁶
 ונקם ברית תקח לה ממחליק / לשון ואל מתקוממים שטח³⁷
 עיני בליעל ולבות חמדים / ימלאן עשן ואש קדח
 הפוך צבי חן ונהיה קל כצבי / לרדף בחמה אחרי רצח³⁸
 על-משפטי עלמות ינהג לבך³⁹ / אף פי שער שיבה בך צמח
 מי יעצר-כח ומי זה יעמד / יום מטה ים⁴⁰ גאון צלח
 לו⁴¹ מבודד תחלק למאהבי / יגל כבודי בם וישתבח
 על-ראש נדיבי עם לטובה ינהרו / צו ענני כבוד להמתח⁴²
 יחד בחיק משרתה שאם והם / עם חבלה שידה טפח
 יתעל בך אחוז בחבלי חשקה / ילין שבע רצון בך בטח
 43. גשאו / ישאו שלומים עד-בלי ירח. ס

ח

[לר' יונה גירונדי ובניו]

---/---/---/---/---
 עם-מעלת עצמי אני שמח / אנפיר תהלתי ואשתבח

³² זה... וזה, ע"ד שמ' ג טו. - יעמד, כן בכ"י (יעמוד), ואולי צ"ל: יעמד (ויק' טז י). - ³³ ראה במ' יז טז והלאה. - ³⁴ תנואות, תלונות. - ושפלו וכו', ובאמת שפלותו היא משפחת את קדקדו (ע"ד יש' ג יז) וגורמת לו צרות, כי לא בתלונות יש ללחום נגד הזמן (אנשי הזמן), אלא בקנאות וחמה עזה. - ³⁵ רחמן, וכן בשיר ח' מ"ג. - ³⁶ סביבך (ע"ד יר' כא יד), בכ"י: חביבך. - יחד וכו', גדולים וקטנים. - ³⁷ ואת המתקוממים תהיה שוטח (מפיל ומפור, איוב יב כג). - ³⁸ רוצח לאו דוקא, אלא צורר ורודף. - ³⁹ לבך ינהג אותך על דרך העלמות, תזרוק מרה במתנגדיך בכח נעורים. - ⁴⁰ בכ"י: עם. - ⁴¹ שם: אלו. - ⁴² צו ענני כבודך שימתחו כאהל על ראש נדיבי עם הנוהרים אל הטוב (אליך). - לטובה, בכ"י: לטוב. ⁴³ חסרון בכ"י.

ח

¹ כי"א דף נ"א ע"ב, ושם הכתובת: על הזמן, אבל מתוך השיר (בית ל"א) יוצא, שנכתב לכבודו של ר' יונה גירונדי ובניו. - ² לא תקנא באיש שעלה למעלה רמה ולא תצטער על זה. - ³ דרך קנאות, בשביל קנאה; קנאות, ע"מ מנאות (נחמ' יב מד), ואולי יש לנקד: קנאות. - אמר, בכ"י: יאמר. - ואנכח, ע"ד אגרש (מש' ל ט); בכ"י: ואנכח (מקד), ועל הגליון: ונתנכח. - ⁴ לשם עולם, משם עולם, ע"ד ויבוא שלמה לבמה (דה"ב א יג). - כי התהלכות וכו', עפ"י מאמרם בערובין י"ג: וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו. - ⁵ החמה תחנק את אנשי הזמן (היא תקועה בגרונם לא לבלוע ולא להקיא) אבל הם יראים להתקומם נגדי ולערוך אתי קרב.

אֶזְכִּיר אֲשֶׁר נָפַל לְחֻלְקֵי מַכְבוּד / חֲכָמָה וּמָה אֲבִיכָה וְאֶתִּיפֶחַ
 מֵהַנִּכְבְּדָה נִפְשִׁי בְּעִינֶיהָ עָדִי / לֹא תִבֶּן לְמַעַלְתִּי אִישׁ וְתִאֲנַח²
 לֹא-אֲשָׁאֵלָה לְהִיּוֹת כְּבֶן-עֲזָאִי וְלֹא / אֶכְסֹף הִיּוֹתִי צָפֹנֶת פְּעֻנֹת
 אֶל-מִי אֵהִי דֶרֶךְ קִנְאוֹת נַעֲצָב / אִמַּר מִשְׁנָאִי זֶה וְאֶנְכַּח³
 אֶבְרַח לְשֵׁם עוֹלָם וְיִרְדֹּף אַחֲרִי / כִּי תִתְּהִלּוֹת יִרְדְּפוּ בְּרַח⁴
 כִּמָּה יִחְנֹק הַזֶּמֶן חֲמָה וְלֹא / יָקוּם לְעֲמָתִי וְיִתְנַגֵּחַ⁵
 אִדַּע בְּנִפְשִׁי כִּי בְנִפְשׁוֹ לְהַבּוֹת / קִנְאָה וְאֵשׁ אִפּוֹ כְּאֵשׁ קִדָּח
 שְׁנָאָה כְּבוֹשָׁה עִם-מִזְמוֹתַי אֲבָל / נִרְאָה כְּשֶׁכַּח וְלֹא שֶׁכַּח⁶
 אִרְאָה מִתִּי מִסֵּפֶר מְכֻנִּים אַחֲרִי / לֹא אֲשַׁמְעָה כּוֹאֵב וְלֹא גִנִּי⁷
 אִם-בְּעָלִי מוֹסֵר לְכָבוֹד יִסְפְּדוּ / הֵן עַל-הַרוּגִיו יֵאָבֵל רִצַּח
 אוֹ מִי בְּעָדְרִי צֹאן לְמִסַּת הָאָרֶץ / יִבְכֶּה בְּמִסְתָּרִים וְיִקְרַח⁸
 חֲמָה מִסְתָּרֶת בְּתֵבֵל בְּעָדִי / קִנְאָה לְכָל-חֹגֵר וְלִמְפַתַּח⁹
 יִדַּע זִמְנִי כִּי בְּאֲבָדִי יֵאָבְדוּ / הַסֵּל וְהַסִּירָה וְהַמְקַדָּח¹⁰
 אוֹדָה בְּעֻנּוֹתֵי יַחֲדִידִים מִבְּנֵי / חֻלְדֵי וְהַמְתִּים אֲנִי שֶׁבַח
 פַּעַם אֲשַׁבַּח וְלֹא עַל-הָאֶמֶת / פַּעַם וְהַצִּרְעָה אֲנִי שֶׁלַּח¹¹
 מֵהַיָּדָעוּ יָמִים וְנִפְשִׁי יִדָּעָה / אִם-הַזֶּמֶן נָהֵם וְאִם-נִבְחַח¹²
 זָקֵן מִצָּאֵנִי בְּנִפְשׁ גִּאָּהָה / תִּלְבֹּשׁ וְלִבִּי כְּפִפִּיר בִּטָּח
 חֲמוּץ¹³ לְבָבִי לְתִלְאוֹת מִי אֲנִי / כִּי-אֶהְיֶה בָכָה וּמֵר צִרַח

ה

י

טו

² שנאה כבושה, לקוח מויק"ר פ"ז א'. - נראה וכו' עושה עצמו כשוכח את שנאתו, אף על פי שבאמת אינו שוכח אותה. ראה שיר מט הערה 36. - כְּשֶׁכַּח, בכ"ו: כשכוח. - י אני רואה (יודע) שיש מתי מספר המכנים אחרי (מדברים בגנותי), אבל אינני שומע כואב וכו', וכלם מראים לי פנים שוחקות. - גנח, כן על גליון כה"י, ובפנים: צפח. - * בית י"א-י"ב: אני אינני רודף אחר הכבוד (בית ו'), שהרי הוא מן הדברים המוציאים את האדם מן העולם (אבות פ"ד כ"א), ואם בעל מוסר סופר להעדרו, הרי הוא כהרוג בוכה על רוצחו או כצאן הבוכה לאסונו של הארי, אשר אם עבר (בהיותו חי) וטרף ואין מציל. - על הרוגיו וכו', ע"ד ההפוך, כמו בתה' קד ו'; ראה אבן גנאח, ספר הרקמה (וילינסקי) ע' שני' והלאה. - או, בכ"י: את. - * בעדי, עלי. - לכל חגור ולמפתח (ע"ד מ"א כ"א), הגבורים ואלה שלא הראו עוד את גבורתם. - ¹⁰ זמני (אנשי זמני) עוינים אותי ונוח להם באבדי, כי זה דרכי לעקוץ בבקרתי בלי משוא פנים, ובאבדי יאבדו הסול וכו' (קדושין כ"א:), כלים הדוקרים; ראה שיר ל"א ט'. - ¹¹ ובאמת לא כן הדבר; יש שאני מודה בעונות צדקי ומהלל יחידים מאנשי זמני ומבני הדורות הקודמים, ויש אפילו שאני עובר על מדותי ומשבח במקום שמדת הדין אינה נותנת מקום לשבח, ורק לפעמים אני שולח את הצרעה (ע"ד דב' ז כ) העוקצת והדוקרת. - ¹² הימים אינם יודעים, בשמעם קול אנשי הזמן המרעים עלי, אם הם נוהמים ככפירים או נובחים ככלבים, אבל נפשי יודעת (כי אך כלבים המה). - ¹³ מלשון יתחמץ לבבי (תה' עג כ), ונראה שפרשו כר' משה הכהן (מובא בראב"ע שם) כענין מחמיץ את דינו (סנהדרין ל"ה), מתאפק להוציאו מיד, ור"ל לבבי מתאפק לתלאות.

- כ עמי דאגה לא להשיג המעט / יהנה גאון לבי וישתוחח¹⁴
 שמעו שפת תונה מרגנת ויד / גון אשר בצלצלים טפח¹⁵
 לי יאתה משרה ואל-היועצים / לפני הדר פני להשתטח
 אמנם בלבי לעבר על-מענה / ימים ולמד להיות סלח¹⁶
 לא אחסר פבוד לבד מאהבים / לבוא בחברתם והסתפח
 על-דעתכם שיש בנפשי תאוה / עם-בן-בליעל להתארח¹⁷
 הדור מאד משחת ועל-פן יעלו / על-מזבחי עור והפסח
 ארור אשר לא יחלק בין ידעיו / בין טוב ובין חטא ובין זבח
 אראה ואתי לצניעות חייבו / וקן מלפנת וראש גבח¹⁸
 השאלים אם-יש אשר אהב ולא / כל-עין אנוש ראה בהפקח
 אלי מידעים ובשמים יעלו / תפי ורנה צלצלי פצח¹⁹
 אורו שלשת כוכבי נשף לבית / יונה ויקר יהלף ירח²⁰
 הם הם אשר לו הזמן ימשיל יקר²¹ / מבטח לכל-אחד להמשח
 יחיו עדי שיהיו כהם בדור / או יהיה נצה וציץ פרח²²
 אולי ובן-אורי²³ ידעם מאזי / אולי ובחשן שמם פתח
 זכים ליתר מעלות חכמה ודת / אמון והמזל יהי צמח²⁴
 חן לנכסים יש ואיש לא יעשר / כי יחכם לא יאמרו פקח²⁵
 חנו לחכם לא קראוהו אויל / כי יעלה שמשו והוא זרח²⁶
 חכמי תשובות יעשו מן-האמת / עול ונצוח יהי נצח²⁷
 לא-תענה על-רב ותן למלאכתך / מועד אבל על-עסקך פקח

¹⁴ הבית הזה אין בידי לפרשו פרוש מתקבל על הלב, נראה שהוא משבש. במקום להשיג כתוב על גליון כה"י: להשיב, וגם זה ללא הועיל. אולי צ"ל: עמי דאגה לא להשיח מעט וכו', ור"ל: הדאגה שבלבי אינה כופפת אותי (ראה מש' יב כה), ורק מעט (לפעמים רחוקות) יהנה נכאים וישתוחח גאון לבי; ואפשר כי במקום מעט צ"ל: ולא. - ¹⁵ במצב המביא בני אדם לידי תונה ואבל, שפתי מרגנת וידי מטפחת בצלצלים. - טפח, מלשון מעוות ומטפחות (משנה מו"ק פ"ג ח' ט'). - ¹⁶ ולמד, ללמוד. - סלח, בכ"י: פולח. - ¹⁷ רק אלה מונעים כבוד ממני, הרוצים שאבוא בחברתם ואני מסרב, או חושבים אתם כי נפשי רוצה להתארח עם אנשים שאינם מהוגנים. - ¹⁸ הדור משחת ובכן ידחקו לעלות על מזבחי גם עור ופסח, אבל האדם מחיב להבחין בין ידיד ראוי ובין שאינו ראוי, ובפרט אדם כמוני, אשר זקנתו תחייבהו לצניעות ולזהירות. - ¹⁹ וכיון שאני נוהר כל כך, יש ששואלים אותי, אם בכלל יש לי אוהבים - כי לא כל עין פקוחה רואה את אשר עמי - ואני משיב: אמנם יש לי אוהבים אשר בשמם אעלוז. - ²⁰ הכונה לר' יונה גירונדי ושלשה בניו, שאינם ידועים לי ממקום אחר. - ²¹ ראה שיר ז' הערה 10. - ²² עדי שיהיו וכו', ראה שיר י"ח מ"ו. - או יהיה וכו', דבור קשה לבארו, ואולי צ"ל: לציץ, ור"ל עד שיהיה נצה לציץ פורח, וזה לא יהיה לעולם, כי הנצה קודמת לציץ. - ²³ בצלאל (שמ' לא ב). - ²⁴ אמון, בכ"י: אמן. - והמזל וכו', דבור לקוח מחכמת האצטגנינות, ור"ל שזכו גם לעשר. - ²⁵ ע"ד וחכמת המסכן בזויה (קה' ט טז). - ²⁶ כשיש חן הנכסים לחכם, רק אז לא יקראוהו אויל. אפשר

- מ לא בעצלתים ותוחיל רחמי / האל יהיה דרכך צלח
אנשי פתיות יאמרו כה יאמרו / נפש מספקת ולב פסח
איכה גביר ישיבצה המעט ולך / יד נכספה תמיד להפתח²⁸
רך לב ומה תשיב לאסיר תאוה / צעה ברב-כח להפתח²⁹
ספר בתחלואיו ועמי החל³⁰ / ובכן כבדי הכאב פלח
מה שלם במדות שים בפיה צוף-דבש / ורקח לבבך מעשה רקח³¹
תן רוחך הרב ופן-ימנעו / ראשי בשמיה לתתן ריח³²
על-העסקים ושאלו תמיד בך / מתי תהי ושאול לגט קרח³³
פמה בימיה שאלות שאלו / נקה והמקיף בהתגלח³⁴
אמן בימי תעלה תורה ואל- / יאבד דבר חכמה וישכח³⁵
מה-נעמו חכמי גמרא בחרון / אפם וזה עם-זה בהתנגח³⁶
כל-איש ואיש כתב פסקים על-שמו / ידע בדין צגן לתוף רתח³⁷
יונה גביר נרב הדום רגליו יהי / מקדש והכסא מקום מזבח
כבוד וזמרה ונגל יחרץ / לשון ובן מביש יהי גבח³⁸
תשרה שכניה על-מעון ביתה לעת / תעיד קדשתה ועוף פרח³⁹
הקשב גביר מצות ירא מצוה⁴⁰ אשר / מבטח בגן-עדן להמתח
נה כי תשאלו מה-נהיה כי אעלו / עם-מעלת עצמי אני שמח.

כי מלת לחכם משבשת וצ"ל: לְסַכֵּל, ור"ל חכמת המסכן בזויה ועם העושר גם את הסכל לא יקראו בשם אויל. - והוא, בכ"י: בלי. - ²⁷ יש שיטענו עליך (מעתה הוא מדבר אל ר' יונה) בדבר עשרך, שהוא מן המותרות, אבל אל תשים לב לדבריהם. - ²⁸ הפתאים יאמרו, כי דבורים כאלה יוצאים רק מפי קטני אמנה, אבל אני יודע, כי המעט אינו מספיק לרודף צדקות כמוך, הנותן וחוזר ונותן. - ²⁹ פונה אל ר' יונה: ואתה רך הלב והרחמן (וכן בשיר ז' מ"ט), מה תשיב ומה תענה לי שהגני אסיר תאוה לדברייך ומשתדל בכל כחו להתפתח (להתיר, וע"ד יש' נא יד; סגא) מוסרותיו. - ³⁰ נעלם ממני פרושו. - ³¹ ר"ל שמחני בדברייך. - ³² יפיח רוחך בין ראשי בשמיך כדי שלא יחדלו לתת ריח. - ³³ מתיעצים בך על עסקים, על מקח וממכר, מתי תהיה האפשרות שתהיה נשאל ועונה על גט קרח (משנה גטין פ"ח ט); ונראה שרמז לו שהוא (המשורר) קרח מכאן ומכאן וצריך סעד לתמכו. - ³⁴ נקה וכו' (נויר ג' ז'): נראה כי גם בזה יש רמז לקרחות, כמו בבית שלפני זה. - ³⁵ בימי, אולי צ"ל: בימיו. - יאבד, בכ"י: תאבד. - ³⁶ חכמי גמרא, ר' יונה ובניו. - בהתנגח, בהוראה מושאלת: מפלפלים, מלשון בנים שמנגחים בתורה (ברכות נ"ו ע"ב), וזה שבבית ז' הוראתו: נלחמים ומתאבקים. - ³⁷ בדין, בכ"י: בבין. - צגן וכו', ר"ל צונן לתוך חם (פסחים ע"ו ע"א), והכוונה לדיני אסור והתר המסבכים. - ³⁸ אל תשים לבך להם. - ³⁹ השכינה תשרה על ביתך ועוף הפורח יסך עליו כל זמן שתעיד עליך קדשתך (ואת אומרת: לעולם). - ⁴⁰ המשורר בעצמו.